

DECEMBERI NAPLÓ 2017

Vári Béla, az alteregóm megint meglepett. Ebben az évben már nem akartam szólni. Mondhattam volna neki, hogy hagyjál békében, ne kérdezz, csendet akarok, magamban is csendet. De megpiszkálta a lelkiismeretemet, s mondatokká váltak a gondolataim.

Vári Béla:

Átnéztem a 2017-es naplókat, s elolvastam, miket írtál. Tetszettek. Különösen a Március-áprilisi, melyben én beszélgetek veled. Mintha egy pszichológus kérdezne, miként látod önmagadat.

Most csak az évre kérdezek rá, erre a 17-esre, erre, amelyikben betöltötted a 89-et. Mi az, ami kimaradt a naplóból, direkt módon vagy véletlenül. Nem gondolod, hogy ez itt, ez a decemberi, a kiegészítés helye lehetne?

Dété:

Nemrég láttam a televízióban *Kányádi Sándort*, valamiféle díjat vett át. Egy pillanatra láttam csak, s megrendültem. Amilyen rosztag volt! Korombeli, 28-as. Nem rég, két éve, nálunk, a Kuckóban még sziporkázott, s bottal sem kellett, hogy támogassa magát.

Ilyen az öregség! Egyik napról a másikra is jöhet a baj. S képtelen vagyok nem beszélni erről. Noha látszólag könnyedén. De ez csak a látszat... A kiírása magamból, mintha amolyan terápiaféle volna.

Esterházy Péter halála egyenesen megviselt. Már a betegségéről sem akartam tudni, a könyvét a *Hasnyálmirigynaplót* meg se vettem. Valamikor, a kezdetekkor, nagyon szerettem Esterházyt. A *Termelési regény* óta a legnagyobbak egyikének tartottam, tartom. Sajnáltam, hogy a politikai jellegű publicisztikába belemászott. De ettől ő még a legnagyobbak egyike. S nem lett volna szabad meghalnia. Egyébként is, akként vélekedem, miként a mesebeli hősöknek, a kivételes tehetségeknek is sokáig kellene élniük. Vagy örökké. De ha ez lehetetlen, legalább addig, amíg *Weöres Sándor*. Vagy amíg - ez ugyan önzés - én létezem.

Az Isten útjai kifürkészhetetlenek. Ez biztos.

Vári:

Most olvastam Pilinszkytől (Szög és olaj): „Meg kell tanulnunk olvasni a világot. Mert más élni a világot, és megint más olvasni benne. Az öregkorral egyre inkább olvasmányossá válik a létezés, ami egyáltalán nem jelenti azt, hogy veszít értékéből.”

Hogy vagy te ezzel?

Dété:

Ha olvasom a világot, némileg kívül is vagyok rajta. Ha viszont élem, bizony, hogy nem olvasmányos! De én ezt nem bánom. Én még élem, illetve élni akarom, szeretném, a világot. Ám, a körülöttem lévők, mintha más dolguk nem volna, folyamatosan figyelmeztetnek: te csak olvass, s ne csináld.

Különösen akkor hangosodik fel a figyelmeztetés, ha a rám figyelőkben egyszerre csak tudatosul, hogy hány éves is vagyok, s pláne, hogy a feleségem is annyi, amennyi. És hogy 68. éve vagyunk házасok, s család van körülöttünk, hét dédunokával! Ilyenkor mindenki sugallja, ha nem harsogja Pilinszky bölcs tanácsát: itt az ideje, tegyük már olvasmányossá az életünket, csináltuk már eleget.

Mit csináljak, én még mindig tanítani szeretnék. S ha tehetem, teszem is. Mindenekelőtt az életem tanulságainak közreadásával. Hogy miként? Mindenekelőtt a naplómmal, melyet megjelentetek az interneten is. Aztán a naplóimból, meg a korábbi könyveimből komponált előadásaimmal. Aztán a felolvasó és előadói estekkel, az ötvenhathoz kapcsolódókkal, meg az Istenkeresőkkel, aztán a Pál monodrámámmal, meg az úgynevezett körbeülős, beszélgetős összejövetelekkel. Ha számolni kezdeném, hányszor álltam vagy álltunk a társaimmal közönség elé 2017-ben, bizony húsznál is nagyobb számot kellene említenem.

Vári:

És hogy van Vilka asszony, a párod? Ő is hozzád hasonlóképpen vélekedik erről?

Dété:

A feleségem is cselekszi ezt az öreg életet. Csakhogy neki nem kellene, nem volna szabad, mivel fájnak a vállizületei, meg még sok minden. Te tudod; ő nemcsak az agyával cselekszik, de a teljes fizikumával is, a lakásban és a kertben. Ha történetesen tévé előtt ül, akkor is dolgozik, köt, vagy diót tör, valamit mindig kitalál.

Szoktam neki mondani, még pedig dühösen; te kényszeres vagy, munkamániás. És fújom neki azt, amit Pilinszky is javasol: olvassa már a világot, s ne csinálja.

Mire ő: Értsem már meg, hogy neki muszáj dolgoznia. Megszokta a fizikai munkát gyerekkorában, s belebetegedne, ha tétlenül kellene ülnie. A rádiót azért kedveli, hallgatni azon zenét vagy mást, mivel mellette szabadon járhat a keze.

Most sikerült rávennem; legyen partnerem a karácsonyos előadás közvetítésében! Végül, róla is szól! Ő is Karácsony Sándor szellemében „szocializálódott”! S milyen jó volt, mint előadó! Dicsérték, hogy remekül értelmez és artikulál, én meg azért, hogy követte az előzetes instrukcióimat - igaz ugyan, hogy nem egyszer rögtönzésszerűen átalakította a mondataimat.

Vári:

Mintha el akartad volna hallgatni a születésnapodat. Valamikor azt írtad, hogy neked az év nem január elsejével, hanem október 12-vel kezdődik. Szóval, hogy ott a határ. Mi történt?

Dété:

Mióta aggkorú vagyok, de relatíve friss elméjű, nem akarom, hogy a koromra figyeljenek, s csapkodják a kezüket, s mondják, hogy jé, nem is gondoltam volna, pedig milyen eleven, meg energikus, noha már ennyi és ennyi idős, és mégis...

Volt már úgy is, hogy restelkedtem, hogy én még élek, s más, nálam értékeesebb embert meg temetnek. Arra egyébként nem egyszer gondoltam, hogyha kedvel az Isten, nem engedi meg, hogy elmenjenek a nemlétbe a környezetemből azok, akik nálam fiatalabbak, s akik hozzám tartoznak. Egyébként szeretek élni, szeretek a napsütésben felébredni, és még sok minden mást is szeretek.

Vári:

Nyitott az elméd a transzcendenciára, ez abból is kitetszik, hogy az Istent gyakrabban emlegeted az előadói estjeiden, a felolvasó műsoraidon, s szólsz róla, viszonylag sűrűn a naplójegyzetekben, de mintha valamit elhallgatnál, vagy valaminek melléje beszélnél.

Dété:

Nem hallgatok el semmit, s nem beszélek melléje semminek. Csak sok bennem a bizonytalanság. Ezt érezheted. Elragadtatott tanúságtételt nem hallhattál tőlem, de istentagadó kijelentéseket sem. *Vonj sugaradba Istenem*, erre vágyom, mint Weöres Sándor, a majdnem hasonló című költeményében. Ezért is készítettem a 2017-es esztendőben istenkereső műsort, hasonló címmel. Tudósok s teológusok egyként mondják: Az Istent tudni nem, csak hinni lehet. Másként; a tudománnyal sem a létezését, sem a hiányát nem lehet bizonyítani.

Boldog vagyok, amikor éppen hiszem Őt, s nyugtalan, amikor kételkedem. Ilyenkor az eszemet szeretném kikapcsolni tudni. Ellentmondást vélek ugyanis felfedezni a Bibliában nemegyszer. s nem örülök ennek. Egyházvezetőkkel is tudnék vitázni erről. Folyamatosan Ady istenes verseit mondanám! Igazában ő szól helyettem.

Immár közelébe kerültem a halálnak, hamarosan 90 éves leszek. Weöressel mondom, idézve az előbbi vers befejező sorait: „*Vonj hevesebben, önerőmből nem jutok én soha hozzád.*”

Vári:

Az *És ki az a Pál?* című műsorodat, melyet az utóbbi időben háromszor is bemutattál, többen evangelizáló műsornak vélik és mondják.

Dété:

Pedig nem annak szántam Sem most, sem húsz évvel ezelőtt, amikor megalkottam. Pál zseniális ember volt. A megvilágosodásából. a krisztusi tanításból, meg a farizeus-kori tudásából teológiai rendszert formált; új egyházat, világegyházat.

De engem mégsem ez a Pál foglalkoztatott.

Bibliaolvasás közben figyeltem fel arra, mint hangsúlyozza, hogy ő zsidó. S hogy milyen fontos neki, hogy ő az, aminek született. S jöttem rá, hogy a lelkészek milyen keveset beszélnek az ő zsidó identitásáról. Bárhová ment, először a zsinagógákban próbált prédikálni. Azok után is, hogy az atyafiak megvesszőzték nem egyszer, s meg is kövezték. S ő mondja: „*Nagy az én szomorúságom, mert azt kívánnám, hogy inkább én legyek átok alatt Krisztustól elszakítva, az én test szerinti rokonaim helyett*”, csak fogadnák el az ő evangéliumát. Jőmagam mindig azt reméltem, hogy a hallgatóim felismerik, miről beszélek; csak magyarságunk vállalásával lehetünk európaiak.

És hogy folytassam. Vonzott Pál küldetéstudata. Ha hiszek abban – sugalltam -, hogy valami végett vagyok a világban, értelmét látom a létezésnek, valószínűen kiegyensúlyozottabban is élek.

S végül: A küldetéstudattal élő ember se feledje, még ha próféta is, hogy ő nem Isten, csak gyarló ember, aki kegyelemre szorul. Gorombábban fogalmazva; Ne legyen nagy a pofánk sikereink csúcsán sem.

Ezeket akartam, akarom mondani a Pál-műsorommal.

Vári:

Détém, már elnézést, de nem hallgattál te akkor, amikor szólnod kellett volna? Politikai vonatkozású helyzetekre, kijelentésekre gondolk.

Dété:

Igen is, meg nem is. Szóltam, és nem szűnök meg szólni arról, hogy áruást követtek el a református püspökök – s néven is neveztem őket a *Gulyás Lajos mártíriumáról* szóló krónikás énekemben -. amikor is 1957-ben semmit nem tettek azért, hogy a forradalomban való részvétele miatt - teljesen igaztalan vádak alapján - fel ne akasszák ártatlan paptársukat. Még kitüntetés is vettek át a parlamentben, egy nappal a kivégzés előtt. S mekkora erről a hallgatás a mai egyházvezetők között is! Úgy tesznek, mintha semmiről nem tudnának semmit,

s a műsorunk, amely csaknem kétszázszor hangzott el, nem jutott volna el a tudatukig. Nyilván egyházpolitikai okok miatt hallgatnak. Én viszont szóltam, mégpedig a lelkiismeretem ösztökélésére.

Hallgatók viszont, amikor dühödten és szánalmasan káromolják a regnáló politikai vezetést, noha övék a szimpátiám. És diktatúrát emlegetnek velük kapcsolatban. És én ezt nem is értem. Jómagam, aki hosszú életem során a társadalmi erőszak több formáját is megéltem és megszenvedtem, ilyeneket mondok - igaz, csak magamban: Ezek megőrültek, nem tudják, mit beszélnek, költözzenek, mondjuk Észak-Koreába, éljenek ott, s majd megtudják, mi a diktatúra.

Barátaim is vannak, akik korábbi beidegződéseiket nem feledve, vagy egyéni sérelmeiket ideológiai köntösbe bújtatva, igaztalanul szólnak a kormány irányítójáról. S én ilyenkor mintha nem is hallanám. Szégyellem, de hallgatók.

Pedig sohse feledem, mit tett ez az irányító testület a határon túli magyarokért, s én ezért milyen hálás vagyok. (Apai, anyai családom felvidéki. Én még Csehszlovákiában születtem, s azért lettem Tibor, mivel ez a keresztnév csehül is Tibor volt.)

Mentem persze magamat magam előtt. Öreg vagyok. Már nem bírnám a harcot vitézül.

Vári:

Miről nem írtál a Naplóban, amiről, úgy gondolod, az év során szólnod kellett volna?

Dété:

Húha! Nagy a hiánylista! El is kezdem.

1./

2017 szeptemberében, nagy meglepetésemre, a Tóth Árpád Gimnázium igazgatósága - itt tanítottam, Debrecenben 1957-1966-ig - Pro Schola-díjjal tüntetett ki. Egykori, kiemelkedőnek mondott pedagógiai munkásságomért. Valójában a kitüntető gesztust *Pataki Mariannak*, régi kuckós barátunknak, a Tóth Árpád Gimnázium Öregdiák Baráti köre alelnökének. köszönhetem, ő járta ki az iskola vezetőségénél, hogy engem a diákok és a tanárok előtt nyilvánosan kitüntessenek, és munkásságomat méltassák.

És nem az iskolavezetésnek jutott ez eszébe. Többször javasoltam, hívjanak meg előadást tartani, tanároknak, diákoknak. Gazdag az életem, tudnék mit mondani, nekik szólóan hasznosat. Ezt nem tették meg.

Most, mondjam, hogy végre, erkölcsi nyomásnak engedve megajándékoztak a díjjal.

2./

Hogy Debrecen városa kitüntessen a rendszerváltás után, azt nagyon vártam. Már is mondom, hiába vártam. Noha két tevékenységemmel is rászolgáltam.

a./

1956-ban az akkori munkahelyemen, a Lorántffy tanítónőképzőben az iskolai forradalmi bizottmány elnöke voltam, s a forradalom leverése után a diákság bizalmát is élvezve, a Kádár-ellenes sztrájk irányítója lettem. 1957-ben ezért fegyelmit kaptam, áthelyeztek az akkor induló Tóth Árpád Gimnáziumba, ezzel elvették a lehetőséget, hogy főiskolai tanár legyek az akkor induló tanítóképző főiskolán. Ha már az akkori magatartásom kárvallottja lettem, nem illett volna kapnom az új hatalomtól valamiféle erkölcsi elismerést? (És még besúgót sem sikerült belőlem kreálni, pedig hányan lettek azok a tanárok közül is, mint tudjuk Filep Tibor könyveiből.)

b./

1957-től olyan ellenzéki szellemiségű irodalmi színpadot alapítottam, amelynek 1000 bérletes látogatója volt, s amely csakhamar országos híré lett. A műsorok, melyeket én szerkesztettem és dramatizáltam, kötetben megjelentek, s hogy miféle szellemiséget népszerűsítettünk, abból kiolvasható lett volna. De hát a város rendszerváltás utáni fiatal vezetőit mindez nem érdekelte. A hivatalos elismerés hiányáért. az egykori diáknézők szeretete, amely még mindig áramlik felém, kárpótolt.

Megjegyzem, hogy a rendszerváltás után sokáig a feleségem testvérének a fia volt a polgármester – Kósa Lajos –, ő biztosan meg tudná mondani, mért negligáltak; de nem szólt. Egyszer írt egy semmitmondó levelet. S aki meg utána ült bele a polgármesteri székbe, ő meg honnan tudna rólam! Nincs, aki súgjon neki.

Lehet, hogy én vagyok az utolsó, még élő debreceni ötvenhatos.

3./

a./

Hogy ki miért kedvel valakit, vagy ki miért tartja magától távol a valakit, nem biztos, hogy ész-érvekkel meg tudnánk indokolni. Tény, hogy valahányszor találkoztam *Mányi Judittal* – aki mostanában Meiselné – mindig megörültünk egymásnak. Középiskolás leányka volt Debrecenben, amikor eljött egy szülői értekezletre, hogy a szülei nevében érdeklődjön; mit tudnék mondani, mint osztályfőnök és magyartanár az ő elsős öcsikéről, *Mányi Pistáról*. Nem lehetett nem figyelni rá. Aztán, már tanárként Gyöngyösön járt egy kurzusomra, ahol ismerkedett a drámapedagógiai módszer gyakorlatával. Azután figyelhettem, mint üzletasszonyt, hogy futtat fel egy Bécs melletti szafarit országosan ismertté. Majd összejöttük Kismaroson, Bécsben, és Tiszakürtön, s most az ősz elején meghívott balatonszentgyörgyvári falusi házába, hétvégi piknikre. Sűrűn jár ide Bécsből, gyakorta az unokáival, hadd tanulják a falusi életet. Egyébként Mányi Pistáék vittek, hoztak. Jókat beszélgettünk, otthonosan és meghittén, s fantasztikusan ízesített ételeket ettünk, mivel Judit remekül is főz, s mi még Pistával szelíden ittunk is. (Szelíden, mivel hogy ő, mint paraszti származék, fontosnak tartotta, hogy egy időre elkocsizzon a környékre golfozni.) Mányi Judittal egy életen át csak örültünk egymásnak.

b./

*Kozma Józsi*t a Tóth Árpádban tanítottam. Nem emlékeztem rá. Érettségi találkozón azt mesélte, hogy ő volt a legrosszabb tanuló, s nem is csodálja, hogy nem emlékszem rá. Aztán ő vitt ki az állomásra, s úgy beszélgettünk, mint kik az örökkévalóság óta ismerik egymást. Többször fel is hívott telefonon, s mikor legközelebb Debrecenbe mentünk, meglátogattuk a lakásán. Kiderült, hogy az otthonuk valóságos múzeum, s Józsi jó ízlésű gyűjtő. Főként a Horthy – korszak irredenta relikviáit gyűjti. Apja csendőr volt, s mintha ezzel akarna elégtételt venni az őt ért megaláztatásokon, amit az édesapja miatt volt kénytelen elszenvedni.

És eljött a debreceni bemutatónkra is, ő, aki vallomása szerint, ki nem állhatta az irodalmat.

Vári:

Nem írtál az utóbbi hónapok kuckós előadóirol sem, noha korábban remek jellemzések is kikerültek az agytekervényeidből. Nem akarnád pótolni?

Dété:

Bevallom, régebben még hajtott valamiféle becsvágy, hogy a kuckónk modell értékű, s hogy nemcsak nekünk, kuckósoknak fontos, de másoknak is, akik a civilszerveződésekkel foglalkoznak, az emberi kapcsolatokkal, akik tudják, milyen fontosak a kisközösségek, főként nyugdíjas korúak számára, mentálhigiénias szempontból. Vagy ha nem is ezért, de mi kapcsolja közösséggé az embereket, mi vonzza őket, hogy kell szervezni, miféle rítus szükségeltetik és így tovább.

Évről évre megszületett a *Levelek a Kuckóból* című internetes dokumentáció. Aztán kiderült, hogy alig érdekel valakit. Legfeljebb azokat, akikről írok, akik megemlíttetnek. Ritkán fordult elő, hogy a tagok is reklamáltak volna. Jöhetne már! Akkor, gondoltam, mért csináljam időről időre, mintegy penzumszerűen? Majd tovább gondoltam. Netán magamnak? S válaszoltam. Igen, magamnak. Írom, míg kedvem lelem benne, míg fontosnak érzem, hogy karban tartsam az elmém. Meg aztán ámitottam magam; valamikor valakiknek még érdekes is lehet. Esetleg részanyag valamiféle kutatáshoz. Ha fognak még múltat kutatni.

Mintha most fogyna el az erőm, meg a lelkesedésem. *Befejezem a Levelek a Kuckóból* írását, szerkesztését és megjelentetését. A Naplót ritkítva, folytatom, de azt akkor írom, amikor akarom, s abba azt, amit akarok, s amikor kedvem tartja.

De azért jó, hogy figyelmeztettél, mivel az év második felében is módomban volt találkozni olyan előadókkal, akik tetszettek, olyan személyiségekkel, akiket szívesen megjegyezz az ember.

Kaiser Lászlóval - író, költő, könyvkiadó – *Aknay Tibor* barátunk ismertette meg a Kuckó tagságát. Az volt az érzésem, hogy az írónak sikerült magára irányítania a figyelmet. Nekem különösképpen tetszett - no nem azért, mivel utóbb megjelentette az általa is szerkesztett *Magyar Múzsák* című folyóiratban a *Dété naplójának* egy részletét -, hanem mert őszinte volt, s pompás portrét festett magáról, olyan szellemiséget érzékeltetve, amelyet magamhoz közelállónak éreztem. Úgy láttam, hogy ő pontosan ismeri az értékeit, s el is tudja magát helyezni azon a palettán, melyet a különböző ideológiákat gyakorló irodalomtörténészek szoktak időnként felállítani. Csakhogy ő reálisan jelöli ki a helyét, reálisabban azoknál, akik szubjektív megállapításuk rendszerbe foglalásáért még pénzt is kapnak.

Azért meg *Cserna Csabának* vagyok hálás, hogy elhozta közénk a frankfurti egyetem agykutató professzorát, *Sebestény Tamást*, tudniillik remek ismeretterjesztő előadást tartott, szípkázó szellemességgel. S mintha végig partnerét, az otthon maradt *Horváth István feltaláló professzort*, az érelmeszesedés elleni vakcina feltalálóját népszerűsítette volna. Nem mindennapi erény. És Sebestény Tamás igencsak jó magyar Frankfurtban. Ez is kiderült az előadásából. Utóbb tudtuk meg, hogy email címe: vesszentrianonnal kezdődik.

Ugyancsak *Cserna Csabának* köszönhető, hogy megismertetett *Csatári Biborkával*, a szép és szépen beszélő református lelkésszel, aki nemrég tért vissza külhonból itteni szolgálatra, Fiatal még, s micsoda életút! A Parciumtól Debrecenig, balett-aspiránstól a teológiai végzettségig. És mindenről beszélhettünk vele, ami minket érdekelt. És semmi profetikus gög, semmi elfogult észosztás! Megnyerő volt, kedves, határozott és szelíd.

Kik jutnak eszembe, akikről még szívesen szólok? A feleségemről, Kósa Vlmáról, aki, mint írtam, remek partnerem volt a karácsonyos felolvasó estünkön, aztán a Botos család betlehemeséről, amely a maga csiszolatlan naivitásával volt szívet melengető és példamutató.

Aztán *Szathmári Violáról*, hajdan volt tanítványomról, aki rólam írt, évekkel ezelőtt szeretettel fűtött mondatokat, melyet most Kósa Vilma olvasott fel az említett esten, s aki egyébként épp oly csinos maradt, mint főiskolás korában, s ez látható volt, amikor meghajolt a közönség előtt, s aki mindezek mellett remek pedagógus és négy gyerek anyukája.

És szólok még *Kékesi Enikőről*, a Katolikus Rádió szerkesztő-riporteréről, aki fűtyölt arra, hogy mi reformátusok vagyunk, s a református Karácsony Sándorról beszélünk a mikrofonja előtt, aki tartózkodóan kedves, amikor a

kérdéseit teszi fel, s szeretetreméltóan nyitott, amikor engedi érvényesülni a kérdezettjeit, történetesen most minket, Kósa Vilmát és engem.

Vári:

Meg kell kérdeznem, mi lesz azzal az összegző életrajzi könyvvel, aminek a megjelenését az év elején ígérted? A könyv nem jelent meg, s te is hallgatsz róla.

Dété:

A kötetet én korábbi könyveimből, nyilatkozataimból, velem készült beszélgetésekből megszerkesztettem, s a vége felé, mikor már lohadt a kedvem, összeollóztam. Rájöttem, hogy nem tetszik. Azt mondtam magamban, majd jövőre, amikorra 90 leszek. Hátha akkorra megformálódik bennem, milyenre is szeretném, hogy rövid is legyen, színes is, meg tanulságos is! Lehet, hogy az egészet újra kellene írnom, alkalmilag nyúlva csak a megjelentekhez. *Buzás Kálmán* barátomnak is van valamiféle elképzelése, ő semmiképpen nem gondolkodik zsebkönyvben, mint én kezdetben. Szóval, nem tudom, mi lesz, s hogy lesz-e egyáltalán. És meg is kell élni azt a csaknem egy évet, amikorra 90 leszek.

Vári:

Détém, hogy vagy?

Dété:

Valamiképpen fordítva, mint akkor, amikor az elmúlásról, a transzcendenciáról beszélünk. Mintha azt mondtam volna akkor: Ha hinni tudok, jól vagyok, ha az agyam kételkedik, rosszul. Most meg, az öregedéssel párhuzamosan egyre többször szorongok. Akár van okom rá, akár nincs. Ha viszont villogtatom az eszemet a feleségem és mások előtt, akkor úgy tűnik, minden rendben. Ilyenkor ilyeneket mondok: Örüljünk annak, hogy még vagyunk, hogy reggelente tudunk kávézni és unikumot inni, hogy tudunk civódni és nevetni, a leszármazottaknak örülni, viszonylag kicsi testi romlással dolgozni, és még mindig tervezni és közösséget egyben tartani, hogy még vannak, akik figyelnek ránk... S mondok még hasonlókat.

Ám ha nem cselekszem, s a biztató szövegemet is elmondtam, szóval, ha az agyam működését olvasóra állítottam át, ismét szorongani kezdek.

Vári:

Hát Détém, akkor én most tovább nem kérdezek. *Befejezzük az interjút 2017. december 23-án.* Ami az évből hátramarad, átcsúszik az új esztendőbe. Reménykedjünk, hogy még leszünk.

Dété:

A fentieket szabad akaratomból nyilatkoztam, s bocsátom útjára.

2017. december 27-én

Debreczeni Tibor